

SURNUMATJA TÜTAR

SARA BLÆDEL

Taani keelest tõlkinud Liina Kadakas

Victoriale

„MIDA SA SELLEGA öelda tahad, et sa poleks pidanud mulle rääkima? Sa oleksid pidanud mulle rääkima juba 33 aastat tagasi.“

„Mis kasu sellest oleks olnud? Sa olid seitsmeaastane ja sul polnud õrna aimugi, mida see tähendab, kui su petturist ja libekeelest abikaasale varandus sülle kukub ja ta siis käed igasugusest vastutusest puhtaks peseb ning oma naise ja pisitütre juurest jalga laseb,“ märkis end tasapisi soojaks rääkima hakkav ema kuivalt. „Olgem ausad – ta samahästi kui võitis rahapaja ja siis lasi lihtsalt jalga, Ilka! Ta jättis mind maha – õigemini jättis meid maha koos matusebürooga, mis oli nii suures miinuses, et seda nulli ajada oli peaaegu võimatu. Tohutust võlakoormast rääkimata. Ja lõppude lõpuks pole vahet, et ta mind maha jättis, aga ta jättis maha oma lihase tütre!“

Ilka oli püsti tõusnud ja seisis seljaga hubase raamatute ning lõngakorvidega vooderdatud toa poole. Aknast avanes vaade üle pargipuude. Pea hakkas korraks ringi käima ja puuladvad moonduisid süsimustadeks tormilaineteks.

Siis pööras ta end ringi ja silmitses ema, kes polnud isa materdades lahkunud nurgas ilutsevast Børge Morgenseni disaintugitoolist, ent oli kiirendanud kudumistempot poole võrra. Vardad klõbisesid palavikuliselt.

„Ei,“ ütles ta ja katsus mitte lasta häälel kiledaks tõusta. „Võib-olla on sul õigus. Võib-olla tõesti poleks ma lõpuni aru saanud, mida see tähendab. Siiski ei pidanud sa mind sugugi liiga väikseks, et anda mõista: mu isa kadus üleöö, sest ta oli argpüks ega

armastanud meid enam. Ja et ta oli igavene persevest, keda sellest uksest enam kunagi sisse ei lasta, kui ta ühel heal päeval, müts näpus, lävepakul sitsib. Seda korrutasid sa, nii hästi kui ma mäletan, muljetavaldavalt mitmekülsetes variatsioonides.“

„Lõpeta palun,“ nõudis ema õpetajannatoonil, mida ta oli õpilaste peal praktiseerinud kõik need kolmkümmend kuus aastat, kui ta põhikoolis töötas. „Ütle mulle, mis vahet sellel on? Mäletad, kui palju kirju sa ise talle aastate jooksul saatsid? Kui palju kordi sa võtsid ühendust ja palusid kokkusaamist? Anusid, et teil oleks vähemalt mingisugunegi kontakt?“ Ta ajas end pisut sirgu, et kudumistöö tooli kõrvale panna. „Aga mitte üksainumaski kord ei võtnud ta vaevaks sulle vastata ega püüdnud kordagi ise sinuga kokku saada. Mäletad, kui kaua sa leerikingiks saadud raha alles hoidsid, et talle külla sõita?“

Muidugi teadis Ilka ise emast paremini, kui palju kirju ta oli aja jooksul teele pannud. Aga ema ei teadnud, et ta oli kirjutamist jätkanud ka täiskasvanuna. Mitte päris sama sageli nagu varem, aga vähemalt jõuludeks ja sünnipäevaks. Aastast aastasse. Täiskasvanuna oli tal tunne, et saadab kirju haigutavasse ilmaruumi. Sellegipoolest ei jätnud ta järele.

„Rahast oleksid sa pidanud ikkagi rääkima,“ jäi Ilka endale kindlaks, ehkki ema jutus oli kahtlemata tõetera.

„Oleks see midagi muutnud?“

„Aga miks siis sellest mulle praegu rääkida? Nii palju aastaid hiljem. Ja just nüüd, kui ma kohe sõitma hakkan.“

Ema oli helistanud natuke enne kaheksat, kui Ilka veel voodis lösutas ja iPadist hommikusi uudiseid sirvis. Ilka pidi viivitamata läbi astuma, sest oli midagi, millest neil tuli kindlasti omavahel rääkida.

Ema nõjatus ettepoole ja asetas rahulikult mõlemad käed sülle, pilgust kumas aastatepikkune mahajäetus ja meelega. Palju

viimaseid aastaid oli ta seda vaos hoidnud, aga vahepeal möödunud aeg polnud ilmselgelt haavu parandanud.

„Sest mind häirib, et sa tahad sinna sõita. Su isa oli hasartmängur,“ lausus ema. „Ta panused olid suuremad, kui ta suutis kinni maksta, ja kogu meie kooselu ajal olid traavivõistlused meie suhte lahutamatu osa. Heas ja kurjas. Kui me armusime, teadsin ju, et tal niisugune kirm on, aga see väljus kontrolli alt. Mitu korda oleks see meie suhtele äärepealt lõpu peale teinud. Ja viimaks ju tegigi.“

„Aga siis võitis ta peaaegu miljon krooni ja kadus nagu tina tuhka,“ poetas Ilka kulmu kergitades vahele.

„Nii müstiline see asi nüüd ka pole. Me teame ju mõlemad, et ta reisis USA-sse,“ lausus ema noogutades. „Tõenäoliselt mängis ta seal edasi. Ja sellest ajast peale pole kumbki meist temast poolt sõnagi kuulnud. Enne kui nüüd.“

„Nüüd, kui ta on surnud,“ ütles Ilka.

„Ühesõnaga, ma tahan öelda,“ jätkas ema, „et me kumbki ei tea, mis temast maha jäi. Ta võib olla rohkem kui kõrvuni võlgades. Sa oled koolifotograaf, mitte mingi miljonär. Kui sa sinna sõidad, võib juhtuda, et mässid end millessegi, millest sa ei suuda hiljem enam välja rabeleda. Või äkki ei lase nad sind enam tagasi. Su isal oli varjukülg, mida ta ei suutnud ohjes hoida, ja ma löön ta hingetu keha maha, kui ta sind ka sellesse tõmbab nii palju aastaid pärast seda, kui ta meile selja keeras.“

Ema tõusis ja kadus elutoast kiirel sammul mööda härrasrahva korteri tube ja kambreid köögiga ühendavat pikka koridori. Ilka kuulis summutatud häält ja hetk hiljem seisis ukstel Jette.

„Kas viskame su lennujaama ära?“ pakkus Jette ja nõjatus vastu uksepiita, kui ema uuesti tuppa astus, käes tee ja pagariärist ostetud saiakestega kandik, mille ta asetaski ärkli väiksele diivanilauale.

„Pole vaja,“ vastas Ilka kähku.

„Kui kauaks sa kavatsed jääda?“ küsis ema ja pugest sohvanurka pleedi, lastes Jettel ta sokkides jalad sülle tõmmata.

Kui ema neliteist aastat tagasi Jettega kokku sai, tundus nagu oleks viimased alla surutud kibestumuse riismed lõpuks ometi vaikselt temast välja nõrgunud. Nüüd taipas Ilka, et need olid vaid suikunud.

Esimesed neli aastat pärast isa lahkumist oli ema kandnud ihu-üksi vastutust Poul Jensen'i matusebüroo ja selle kahe töötaja eest, kes teda igal võimalusel petsid ja pügasid. Toona ei koonerdanud ema vandesõnade ega siunamisega selle koorma aadressil, mis isa talle kaela peale oli jätnud. Et isa oli ettevõtte kanda jätnud ka tohutu mänguvõla, sai Ilka alles nüüd teada. Ema oli ilmselt siiski püüdnud tütart omal moel säästa. Kahtlemata oli emal õigus, et Ilka isa oli argpüks ja persevest. Sellegipoolest polnud Ilka kunagi täiesti leppinud asjaoluga, et isa ei tahtnud temaga midagi tegemist teha. Peale pere oli isa maha jätnud ka kirja, kus teatas lühidalt, et tuleb neile järele, kui kõik on paika saanud. Tal olevat avanenud üks uus võimalus. Chicagos USA-s.

Pärast seda polnud nad temast midagi kuulnud, kuni ta mõni aasta hiljem lahutuse sisse andis, ja seejärel ei kippu ega kõppu. Täiskasvanuohu teismelisena oli Ilka ta aadressi välja nuhkinud – või vähemalt aadressi, kus ta oli kunagi elanud – ja see oli seitsa-aadik väikeses punases rahalaekas tema toas.

„Arvatavasti ainult paariks päevaks,“ kostis ta. „Eldan, et nädalavahetuseks olen juba kodus tagasi. Tellimuste kalender on töid täis, aga leidsin asendaja vaid esimeseks paariks päevaks. Sellest oleks tõesti suur abi, kui üritaksite veel Nielsi Põhja-Jüütima Koolifotost kätte saada. Ta on praegu Stockholmis, aga pidavat homme tagasi jõudma. Loodan, et ta saab mind nädala lõpuni asendada. Kõik tööd on Kopenhaageni lähiumbruses.“

„Mida sa õigupoolest sinna täpselt tegema lähed?“ uuris Jette.

„Nad ütlesid, et ta on mind testamenti kirjutanud ja sellepärast tuleb mul isiklikult kohale tulla ning tõendada, et ma olen Poul Jenseni tütar.“

„No ma tõesti ei saa aru, miks selliseid asju ei saa meili või faksi teel korda ajada,“ pahvatas ta ema. „Sa võid ju neile lihtsalt saata oma sünnitunnistuse ja passi või mida tahes neil peaks vaja olema.“

„Paistab, et koopiast üksi ei piisa. Kui ma ise kohale ei sõida, siis tuleb mul nii või teisiti minna USA maksuameti Euroopa esindusse, ja kui ma ei eksi, siis lähim asub Londonis. Aga nad pakkusid mulle ka, et võin isa isiklikud asjad läbi vaadata ja kõik, mida soovin, endale võtta. Artie Sorvino Jenseni matusebüroost Racine’is lubas, et nad maksavad mu lennupiletid ja öömaja kinni, kui saan kohe teele asuda, et nad saaksid pärandiasjadega ühele poole.“

Ilka seisis keset tuba, rahutus oli liiga suur, et istet võtta.

„Racine? Kus see üldse asub?“ küsis Jette. Ta oli võtnud kändikult aurava teetassi ja puhus sellele peale.

„Chicagost pisut põhja pool,“ vastas Ilka. „Wisconsinis. Sinna pole vist eriti pikk maa sõita ja mulle tullakse lennujaama järele. Just Racine’is olevat kuulu järgi USA kõige suurem taanlaste järeletulijate kogukond. Paljud emigreerusid nimelt sinnakanti, tegelikult on üsna loogiline, et ta end seal sisse seadis.“

„On ikka jultunud, pole midagi öelda,“ nentis ema vaevu huuli liigutades. „Ta ei ole sulle kõik need aastad isegi ainumatki sünnipäevakaarti saatnud ja nüüd pead sina ühtäkki kohale lendama ning tema järel koristama hakkama.“

„Karin,“ lausus Jette vaikselt. „Loomulikult peab Ilka kohale minema ja isa asjad läbi vaatama. Kui avaneb võimalus nii olulise peatükiga oma elus ühele poole saada, tuleb sellest iseenesestki mõista kinni haarata.“

Ema vangutas pead.

„Mu süda aimab halba,“ märkis ta Ilka poole vaatamata. „Uskumatu, et ta jätkas matuseäri, ehkki tal õnnestus oma esimene büroo põhja lasta.“

Ilka suundus esikusse ja jättis kaks naist Pouli sarjama ning ahhetama, kuidas tütar oli püüdnud kogu elu isaga kontakti leida ja alles nüüd, kui viimane oli hinge heitnud, tuldi teda otsima.

ILKA MÄRKAS ESIMESENA Havai särki ja selja taha pühitud ning suurepäraselt mõnele surfarile passivate päikesepillide abil paigale kinnitatud poolpikki halle juukseid. O'Hare rahvusvahelise lennujaama saabuvate lendude saalis torkas mees seetõttu teravalt silma keset tollist väljuvate kohvrite ja reisiväsimusest tulvil pilkudega inimrühmade poole silte küünitavaid ülikonnastatud autojuhte.

„Ilka Nichols Jensen,“ oli kirjutatud tema sildile ja Ilka jõudis otse ta nina alla seisma jääda, enne kui mees aru sai, et saak on õnge otsas.

Viivukese seisid nad lihtsalt teineteise vastas, midagi lausumata. Mees oli viiekümnendates, võib-olla kuuskümmend täis, mõtles Ilka. Niisiis oli paarimees ta isast noorem, sest too sai kohe pärast aastavahetust seitsekümmend kaks.

Ilka ei osanud aimata, mis mõtted mehe peast teda vaadates läbi käisid. Aga küllap tuli talle üllatusena, et surnumatja tütar oli meetri ja kaheksakümne kahe sentimeetri pikkune vibalik, kelle juures polnud märkigi naiselikest vormidest. Ilka tajus, kuidas mees libistas kiiresti pilgu üle ta keha, näo ja juuste, mis polnud eriti suuri ambitsioone hellitanud. Sirged, ühepikkused ja pasteedikarva – see oli kõik, mida nende kohta öelda sai.

Seejärel mees naeratas ja sirutas käe välja.

„So nice to meet you. Welcome to Chicago.“*

* Meeldiv tutvuda. Tere tulemast Chicagosse; ingl k. *Siin ja edaspidi tõlkija märkus.*

Täitsa lõpp, tuleb sellest alles pikk sõit, jõudis Ilka mõelda, enne kui käe vastu võttis ja „tere, aitäh, küll on tore ka teiega tuttavaks saada“ lausus.

Mees pakkus end kandma Ilka kohvrit ja kuigi see oli käsi-pagasisse kaasa võtmiseks sobivalt kerge, jättis Ilka selle rõõmuga tema hooleks. Ta võttis vastu veepudeli, mille mees talle ulatas, selgitades, et auto juurde jõudmiseks tuleb pisut kõndida.

Kuigi ta oli sellega aegamööda juba harjunud, oli tal alati veidi piinlik, kui mehed, keda ta ei tundnud, pidid temaga silmside loomiseks üles vaatama. Ja ta oli Artie Sorinost peaaegu peajagu pikem. Aga mehele paistis see pigem muljet avaldav, sedamööda, kuidas ta seal Ilka kõrval kõndis ja ülespoole naeratas.

Ilka keha tuikas ja tal polnud õnnestunud pika lennureisi ajal silma eriti looja lasta. Põnevus ja rahutus tuikasid temas üksteisevõidu sellest hetkest peale, kui ta sulges oma Østerbro-korteri ukse. Juba Kastrupi lennujaamas läks olukord pingeliseks, sest ta polnud arvestanud, et passikontrollis on nii pikk saba. Tema ees seisis veel kaks inimest, kui teda valjuhääldi kaudu juba taga otsiti ja väravas õhikutõusu ootavasse lennukisse kutsuti. Siis veel kogu tsirkus, mis tuli USA-sse saabudes läbi teha ja mis, nagu ta äärmiselt jutukas naaber teda lennukis ette oli valmistanud, võis mõnikord olla tõeline põrgu. Naaber ise oli jumal teab mitmest jätkulennust Chicago lennujaamas maha jäänud, sest riiki saabuvate välismaalaste väravas oli mitme tunni pikkune saba. Nii hull see asi päriselt nüüd ka polnud, vaid teda suunati masina juurde, mis pidi võtma talt sõrmejäljed, passi ja tegema pildi. Kogu info skanniti ja salvestati. Siis saadeti Ilka järgmisesse järjekorda, kus pahur piirivalvur tahtis teada, mis tal Ameerikasse asja on. Esimese hooga tõusis talle külm higi laubale, aga siis otsustas ta öelda, et läheb üksnes sugulastele külla, mis teatud mõttes oli ju ka tõsi. Seejärel oli ta saanud templid passi ja hetk hiljem seisis juba saabuvate lendude saalis Havai särgis mehe seltsis.

„Kas sa oled USA-s esimest korda?“ küsis Artie, kui nad suure parkla poole jalutasid.

„Ei,“ naeratas Ilka. „Paar korda olen varem ka käinud. Miamis ja New Yorgis.“

Miks ta seda ometi ütles? Ta polnud kunagi sellesse maailma otsa jalga tõstnud, aga see ei mäginginud ju vähimatki rolli – välja arvatud juhul, kui isa paarimees otsustab vestlust jätkata. Ja siis Miami – kust see korraga välja kargas?

„Kas tõesti?“ pahvatas Artie ja kukkus pajatama, kuidas ta ise oli aastaid Key Westis elanud, enne kui tema isa haigeiks jäi. Siis pidi ta tagasi Racine'i kolima, et isa eest hoolt kanda, sest ainult nemad kaks olidki ju alles jäänud. „Ma loodan, et jõudsid Miamis olles Keysi ka ära näha.“

Ilka raputas pead ja avaldas kahetsust, et selleks polnud paraku aega jäänud.

„Mul oli seal galerii,“ jätkas Artie ja jutustas, et oli omal ajal kunstnikuna leiba teeninud ja lõpetanud California kunstikooli San Franciscos.

Ilka naeratas ja noogutas. Nad olid peaaegu jõudnud parkimisplatsi teise otsa, kui Ilkale kohale jõudis, et mees oli talle matuseautoga järele tulnud. Pargitud autode rivi ees seisis tohutu, musta värvi Cadillaci-logu, valged kardinad akende ees.

„Ma loodan, et sul pole midagi surnuautoga sõitmise vastu?“ küsis Artie ja osutas auto suunas, avades pagasiruumi, et tõsta Ilka kohver kirstude sisse ja välja libistamiseks mõeldud rööbastele.

„Ei, muidugi mitte,“ naeratas Ilka ja suundus ette kõrvalistuja kohale. Tingimusel, et teda ennast sinna taha ei tõsteta. Pea käis veidi ringi ja tal oli tunne, nagu oleks ta ikka veel õhus. Aga reisi-palaviku ja läbematuse kombinatsioon teada saada, mis ees ootab, hoidsid teda endiselt erksana.

Mõte, et alustatud teekonna teises otsas ootas teda isa, tegi ühtaegu rahutuks, kuid oli ka midagi, mille järele ta oli igatsenud

ja millest unistanud suurema osa elust. Aga kuivõrd tal õnnestub kokku traageldada pilt elust, mida isa oli temata elanud? Ja kas teda üldse huvitas seda tundma õppida? Mis siis, kui talle ei meeldi see, mis päevavalgele tuleb?

Ta raputas põgusalt pead. Neid mõtteid oli ta mõtteis jahvatanud sellest ajast peale, kui Artie helistas. Ema arvates oleks parem end sellesse mitte segada. Kohe üldse mitte. Aga selleks oli Ilka jaoks juba liiga hilja. Kui tema isast oli veel midagi järele jäänud, tahtis ta seda näha. Ta kavatses üksipulgi läbi uurida kõik, mis tal õnnestub kätte saada, lootes vähemalt mõnegi vastuse leida.

„Kuidas ta suri?“ uuris ta samal ajal, kui Artie manööverdas kobakat kirstuautot teetöid ja ümbersõitu tähistava kahe oranži märgi vahelt läbi ja parkimisplatsilt välja.

„Üks moment,“ pomises mees, vandus suutäie ja otsustas siis teetöödest seestpoolt mööda sõita ning nurga sirgeks lõigata, et saada tagasi põhja suunduvale teele.

Nad sõitsid mõnda aega vaikides, siis ütles Artie, et ühel hommikul polnud isa lihtsalt üles ärganud.

„Ta pidi viima ühe lahkunu naaberosariiki Iowasse, aga ei ilmunud kohale. Ta lihtsalt suikus igavesse unne. Täiesti rahulikult. Võib-olla ta isegi ei märganud, et lõpp on kätte jõudnud.“

Ilka istus veidi ja silmitses Chicago keskusest mööda viivat pikka sirget eeslinnateed ning mõttetute poodide ja odavsöögi-kohtade ridu. Kõik tundus kuidagi hoomamatu, võõras ja teistsugune. Hooned olid peaaesjalikult pruunides või beežides toonides ja kõikjal ilutsevad lahmakad reklaamplakatid kisendasid sõnumeid alates kadunud lastest kuni üliodava kiirtoidu ja alla euro maksva vaniljekohvini Dunkin' Donutsis.

„Kas ta oli haige?“ küsis Ilka, pöörates pilgu Artie poole. Tundus, nagu oleks mehel kunagi olnud ninaluu murdunud. Keset seda kõrgus suusamäge meenutav kühm, mistõttu tundus nina ülejäänud näo taustal liiga suur. Kõrged põsesarnad, pisut

lähestikku silmad ja habemetüükad, mis ilmselgelt viitasid pigem sundimatule suhtumisele habemeajamisse kui püüdlustele šiki välimuse juurde käivat täpselt õiget pikkust tabada.

„Ei, minu teada küll mitte. Kuid ega Poul pruukinud mulle kõigest ka rääkida.“

Viimane avaldus kõlas, nagu poleks see niisugusel juhul kaugeltki mitte esimene kord.

„Arst ütles, et süda oli lihtsalt seiskunud,“ jätkas ta. „Mitte midagi dramaatilist.“

„Kas tal sugulasi oli?“ küsis Ilka ja suunas pilgu uuesti külgaknast välja. Vana kirstuauto sõitis hästi. Libises raskelt, võimukalt ja kergelt õõtsudes mööda sõidurada. Kõrge pikap tõmbas end nende kõrvale, aknast vaatas keegi täishabe alla tema poole ja noogutas põgusalt. Ilka vaatas kiiresti mujale, kaastundlike pilkudega polnud tal midagi peale hakata, ehkki ega täishabe võinud muidugi teada, et pagasiruum autoakende alla lastud kardinat taga oli tühi.

„Ta oli ju abielus,“ alustas Artie. Ilka tajus sedamaid mehe hääletoonis ebamugavustunnet, et just tema peab naist isa eraelu üksikasjadesse pühendama.

Ilka nõustus endamisi. Muidugi oli. Mida muud ta oleks pidanud arvama.

„Ja siis oli tal kaks tüdart. Peale nende polnud kedagi. Välja arvatud Mary Anni suguvõsa, aga neid ma ei tunne. Kui palju sina neist tead?“

Ta teadis suurepäraselt, et Ilka polnud isaga ühenduses pärast seda, kui isa Taanist lahkus. Või vähemalt eeldas Ilka, et Artie seda teadis.

„Miks ta pere siis neile paberitele, mis need ka poleks, alla ei kirjutanud, et saaksite pärandi korraldamisega edasi minna?“ küsis Ilka ja asetas tühja veepudeli põrandale.

„Nad on oma osale alla kirjutanud. Aga sina oled ka tema testamendis välja toodud, sestap sellest ei piisa. Pärandi jaotamiseks peavad kõik pärijad alla kirjutama. Meie maal käib see asi nii, et IRS – meie maksuamet – peab kõigepealt uurima, kas lahkunu on riigile raha võlgu. Selle uurimiseks peate teie oma allkirjadega loa andma. Kui te alla ei kirjuta, koguvad nad pärandvara kokku ja hoiavad enda käes, kuni selgus majas.“

Kuuldes „varast“ vajusid Ilka õlad pisut allapoole. Ema mure, et kas Ilka nüüd ühtäkki ei sattu võlapõrgusse, kust pole iial võimalik välja rabeleda, oli üks asjaoludest, mis teda lennukis magada ei lasknud. Võib-olla ei lasta teda tagasi, võib-olla pistetakse lausa trellide taha.

„Millised ta tütreid on?“ küsis ta, kui nad olid veidi sõitnud vaikides.

Alguses hoidis Artie silmad teel, aga siis saatis kiire pilgu Ilka suunas ja kehtas õlgu.

„Nad on päris toredad, aga ega ma neid väga hästi tunne. Sellest on tükk aega möödunud, kui neid viimati nägin. Nad ei käi matusebüroos,“ rääkis ta. „Kui aus olla, siis ma ei usu, et keegi neist oleks su isa ametist eriti vaimustuses olnud.“

Jälle sõitsid nad mõnda aega vaikuses, kuni Ilka selle katkestas.

„Sa oleksid pidanud mulle helistama, kui ta suri. Ma oleksin tahtnud matusele tulla.“

Oli see tõesti tõsi, oleks ta seda päriselt tahtnud? Viimati käis Ilka matusel siis, kui ta mees kolm aastat tagasi ainult viiekümne kahe aastasena oli südameinfarkti saanud. Talle ei meeldinud surm, ei meeldinud kaotada. Aga isa oli ta kaotanud juba paljude aastate eest. Mis vahet sellel oleks olnud, kui ta oleks näinud, kuidas isa mulda sängitatakse?

„Siis ma ei teadnud sinust veel midagi,“ ütles Artie. „Sinu nimi kerkis esile, kui su isa advokaat sinust rääkis.“

„Kuhu ta maetud on?“

Artie põrnitses jäigalt esiaknast välja. Jälle oli silmaga näha, et mees ei taha olla see, kes peab Ilkale isa eraasjadest rääkima.

„Mary Ann otsustas hoida tema tuhaurni kodus,“ vastas ta viimaks. „Kui urn krematooriumist saabus, peeti elutoas väike era-
viisiline leinatalitus ja nüüd seisab see vist kamina kohal riivilil.“

Nad sõitsid jälle veidi vaikuses, kuni Artie selle katkestas.

„Sa räägid hästi inglise keelt. Veider dialekt!“

Ilka vastas hajameelselt, et reisis pärast keskkooli aastakese Austraalias.

Suured sildid tee ääres reklaamisid nüüd ridamisi peaasjalikult hotelle, motelle ja *drive-in*'e. Ilkat pani imestama, et jagus piisavalt inimesi, hoidmaks hing sees kõigil nendel tee mõlemat serva kobaratena ääristavatel lõpututel pakkumistel.

„Aga ta uus pere? Nemad pidid ju ometi teadma, et tal oli Taanis tütar?“ märkis ta ja pööras pilgu Artiele.

„Ei!“ raputas Artie pead, ja näitas suunda.

„Ta ei rääkinud kunagi, et jättis maha naise ja seitsmeaastase tütre?“ küsis Ilka, ehkki see teda tegelikult ei üllatanud.

Artie ei reageerinud. Okei, mõtles Ilka. See küsimus on nüüd siis selge.

„Mis sa arvad, mida nad ütlevad, kui ma kohale ilmun?“

Artie kehitas õlgu.

„Ma tegelikult ei oska arvata, aga ega nad millestki ilma jää. Ta naine sai omal ajal jõukatelt vanematelt korraliku päranduse, nii et tema ei pea küll millestki puudust tundma, tütreid samuti mitte. Keegi neist pole kunagi avaldanud soovi end matusebürooga kuidagi siduda. Nad ei tunne selle vastu vähimatki huvi.“

„Ja kuidas olid lood isaga,“ mõtles Ilka. „Kas nad isa vastu tundsid huvi?“ Siiski, mis see tema asi oli. Ta ei tundnud neid üldse ega olnud tal õrna aimugi, millised olid nende omavahelised suhted. Tagatipuks ei teadnud ta õigupoolest ka oma isast mitte midagi. Võib-olla oli isa uus pere pärinud elu kohta Taanis ning

võib-olla oli isa neile maa ja ilma kokku luuletanud. Aga, kurat võtaks – isa oli kolmkümmend üheksa aastat vana, kui ta ära läks. Iga lollgi pidi aru saama, et tal oli mingi elu ka enne seda, kui ta oma reisikoti kokku pakkis ja emigreerus.

Mõlemal pool kiirteed oli aknatagune vaade muutunud roheli-seks. Ümbrus sarnanes üha rohkem hilissuvise Taani maastikuga. Rohelised niidud, metsatukad ja lamedad väljad, lahmakad lao-hooned iseloomulike kaarjate katusekonstruktsioonidega ning veised. Ilkat valdas rahu. Väikeste eranditega oli tee nagu E45 vahetult enne Aalborgi.

„Kas on sul midagi selle vastu, kui ma raadio sisse lülitan?“ küsis Artie.

Ilka raputas pead, tundes kergendust, et vaikus nende vahel lõpeb.

„Milline ta oli?“ lupsas siiski temast välja, enne kui Artie jõudis käe raadioni sirutada.

Artie lasi käel põlvele langeda ja naeratas.

„Su isa oli tore mees. Tõesti tore mees. Mitmes mõttes oli ta mees, kelle peale sai alati kindel olla ja siis mõnes mõttes jälle mees, kes käib omapäi,“ meenutas ta relvitukstegevalt. „Peale selle, et mulle meeldis väga temaga koos töötada, oli ta mu sõber. Ta meeldis inimestele, ta oli tähelepanelik ja tundis oma ligimeste vastu huvi. Sellepärast oskaski ta nii hästi rääkida inimestega, kes olid kellegi kaotanud. Temas oli empaatiat. Siin on kuidagi tühi, nüüd, kus teda enam pole.“

Ilka pidi kõvasti keskendumas, et midagi kaduma ei läheks. Austraalias veedetud aastast hoolimata tundis ta, et kui inglise keelt kiiresti räägitakse, peab ta kogu tähelepanu kokku võtma.

„Kas ta oli ka hea isa?“ küsis ta ja jahmatas, kui Artie juhipoolest külgaknast demonstratiivselt välja vaatas.

„Selle kohta ei oska ma midagi öelda. Ma ei olnud temaga veel tuttavaks saanud, kui tüdrukud väikesed olid,“ lausus ta,

silmitsedes endiselt vastassuunavööndi nelja sõidurada. „Aga kui tahad teada, kas su isa oli pereinimene, siis ütleksin, et nii jah kui ka ei,“ lisas ta pärast pisikest pausi. „Ta oli oma pere vastu väga hooliv, aga küllap oli Jenseni matusebürool rohkem põhjust tema seltskonna üle rõõmu tunda.“

„Kui kaua sa teda tundsid?“

Ilka nägi, kuidas mees arvutab.

„Ma kolisin tagasi 1998. aastal. Alguses kohtusime juhuslikult, kui kohalikku piimabaari Oh Dennis sisse põikasime, et midagi kõhtu saada, eks me siis saime jutuotsa peale. Su isale oli just üks liiklusõnnetus sisse tulnud. Pere tahtis lahtist kirstu, aga nooriku nägu polnud kaugeltki sellises seisus, et selle näitamine ilmarahvale oleks kellelegi rõõmu teinud. Pakkusin siis oma abi. Seda tööd ma ju tunnen. Luua ja vormida. Su isa kandis hoolt pallsameerimise eest ja mina taastas inäo. Tüdrukü ema tõi meile pildi ja vormisin selle järgi skulptuuri. Mul õnnestus neiule päris tema oma endise moega nägu tagasi anda, ehkki ega sellest alguses suurt midagi alles olnud. Pärast küsis su isa, kas ma ei tahaks tema juurde tööle tulla ja haarasin võimalusest kinni. Kunstniku tööpõld pole Racine'is teab mis lai ja nii ma otsustasingi pühenduda koolnute taastamisele.“

Ta keeras kiirteelt maha ja jätkas: „Hiljem käisin muidugi kursustel ka, sest matuseäris töötamiseks on litsentsi vaja.“

Nad olid jõudnud Racine Streetile ja ootasid vasakpöövet. Viimased paarkümmend kilomeetrit olid nad sõitnud vaikides. Tänavad olid inimtühjad ja poed kinni. Pimedus hakkas linnale laskuma. Ilka tõdes, et on jõudnud punkti, kus väsimus ja ajavahe olid lämmatanud kõhus näriva hakanud näljatunde. Nad sõitsid mööda linnaväljakust ja kiirsöögikohast, kus konutasid kaks litsi ja üks taskuvaras. Oh Dennis. Seal oligi Artie tema isaga kohtunud.

Paremat kätt märkas ta laiade tänavate lõpus vett, aga see oli ka kõik. Linn oli surnud. Maha jäetud ja lukku pandud. Võttes arvesse vaadet, mis pidi avanema Michigani järvele, pani Ilkat imestama, et seal polnud rahvast ega elu.

„Me panime sulle Harbourwalki hotelli toa kinni,“ ütles Artie. „Homme võime maha istuda ja su isa paberid läbi vaadata. Siis saad hakata isa asju sorteerima.“

Ilka noogutas. Praegu igatses ta ainuüksi sooja vanni ja voodit, kus silm looja lasta.

„KAHJUKS POLE MEIL miss Nicholisi nimele ühtegi tuba reserveeritud. Ja ka Jenseni matusebüroo nimele mitte. Mul on väga kahju. Ja ühtegi vaba tuba meil ka pole.“

Vastuvõtulaua naine rääkis lohisevat Ameerika inglise keelt ja muudkui vabandas ning vabandas. Tundus, nagu oleks tal suus liiga palju sülge.

Ilka tajus naist läbi väsimuseudu. Ta oli vajunud sügavasse tugitooli keset hotelli vestibüüli, kuid kuulis, kuidas Artie uuris, ega tuba ole hoopis tema nimele reserveeritud. „Või proovige öde Eileen O’Connori nime,“ pakkus Artie.

Administraator vabandas edasi, pikad küüned tantsisklesid vastuvõtulaua arvuti klaviatuuril. Klõbin kõlas ebaloomulikult valjult ja natuke nagu Ilka ema palavikulised kudumisvardad.

Ilka lülitas end välja. Ta võis ka istudes magada, nüüdseks oli tal juba täiesti ükstapuha. Kodus Taanis oli kell viis hommikul ja ta polnud kakskümmend kaks tundi sõba silmale saanud.

Võib-olla oli ta tukkuma jäänud, sest korraga seisis Artie otse tema kõrval ja laiutas käsi.

„Mul on kahju,“ ütles ta. „Sa oled äärmiselt teretunud öö minu juures mööda saatma, ma võin ise diivanil magada. Või siis teeme sulle kontoris voodi üles ja otsime homme uue hotelli.“

Nagu kuu pealt kukkunud, ajas Ilka end tugitoolis sirgu.

„Mis hääl see on?“

Artie vaatas talle arusaamatult otsa.

„Mida sa silmas pead?“

„Nagu heliseks kuskil kõrvaltoas lakkamatult telefon.“

Artie seisis mõnda aega kuulatades ja kehtas siis õlgu.

„Mina ei kuule midagi.“

Iga kümne sekundi järel. Nagu midagi, mis oleks vastuvõtu taha või kuskile kaugemale hotellikoridori ära peidetud. Ilka raputas pead ja vaatas Artiele otsa.

„Sul pole vaja diivanile kolida. Me võime mulle vabalt lihtsalt kontoris aseme üles teha.“

Tal oli vaja üksi olla ja võõra mehe magamistuba ei kõlanud eriti kutsuvalt.

„Hästi,“ nentis Artie ja haaras väikese kohvri pihku. „See on siit viie minuti kaugusel ja olen kindel, et meil leidub sinu jaoks ka midagi söödavat.“

Must matuseauto oli pargitud otse hotelli peaukse ette, aga see ei saanud kedagi kohutada. Hoolimata sellest, et hotell oli, nagu ilmnes, viimse voodini täis, polnud Ilka saabumisest saadik ühtegi hingelist kohanud.

Pimedus oli maad võtnud ja kõrvalistmele maandudes vajusid Ilka silmad kohe kinni. Ta võpatas, kui Artie ukse lahti tõmbas ja talle õlale koputas. Ta polnud isegi märganud, et nad kohale jõudsid. Nad seisis suurel tühjal parkimisplatsil, mis laius nii kaugele selja taha, et sulandus pimedusega ühte. Hoone ise oli raskes õhtupimeduses kuuvalgust tagasi peegeldavate rohkete vintskappidega lahmakas kast ja kõrged, hiiglaslike võradega puud sulgusid autost välja astudes ta pea kohal.

„Jensen Funeral Home. Welcome“ paistis ukselt, kui nad lähemale jõudsid. See oli valge puumaja, laia verandat hoolitsetud lillepeenarde ees ääristasid sambad, aga muidu oli väljas liiga pime, et rohkem üksikasju tähele panna.

Artie palus tal sisse astuda, pani kõrge laega eeskojas tule põlema ja osutas trepile ruumi tagaosas. Ilka tallad vajusid sügavale põrandavaiba sisse. Õhk lõhnas tolmuselt ja pisut plasti ning automaadikohvi järele.

„Soovid midagi juua või on sul kõht tühi? Võin sulle võileiva teha,“ pakkus Artie.

„Ei, aitäh.“

Ta tahtis ainult, et mees minema läheks.

Artie läks esimesena trepist üles ja väikesele vahemademele jõudes osutas ühele uksele.

„Su isal oli seal oma tuba ja arvan, et küllap leidub seal ka voodiriideid. Meil on külaliste jaoks lahtikäiv välivoodi, mille saame sulle üles teha.“

Ilka vehkis tõrjuvalt kätega.

„Kui mu isa toas on voodi, siis magan lihtsalt seal,“ ütles ta tuhmilt ja noogutas, kui Artie kontrollis, kas ta on ikka kindel.

„Mis kell sa tahad homme kokku saada?“ küsis Ilka.

„Kuidas oleks kell 8.30? Siis saame koos hommikust süüa.“

Ilkal polnud vähimati aimu, mis kell oli. „Kui vaid paar tundi magada saaks, oleks kõik vast hästi,“ mõtles ta ja noogutas.

Artie avas isa toa ukse ja pani tule põlema, Ilka jäi trepimademele ootama. Ta nägi, kuidas Artie suundus kummuti juurde ja tõmbas alumise sahtli lahti. Otsis välja voodiriided ja käteräti ning viskas need voodile. Seejärel andis Ilkale märku sisse astuda.

Toa seinad olid kaldu. Ruumi teises otsas seisis vanaaegne valgeks võõbatud sekretär ja akna all, mis pidi olema üks talle all parkimisplatsil silma hakanud vintskappidest, seisis kirjutuslaud, sahtliread mõlemas servas. Voodi asus vasakul pool otse ukse kõrval. Veel oli toas väike diivanilaud ja voodi päitsis kaldseina põrandaga ühendav sisseehitatud riidekapp.

Paberivirnadega kaetud kirjutuslaua ääres toolileenil rippusid rõivad: tume pintsak ja lips, kapi najal seisis portfelli. Aga voodi oli lage.

„Ma otsin teki ja padja ka,“ ütles Artie ning lükkas möödudes Ilka õrnalt eest ära.

Ilka astus sammukese üle läve. Nagu elaks siin keegi, aga siiski mahajäetud. Ilkat korraga vallanud tundetulv sundis teda ukse ette paigale tarduma. Isa oli siin. Lõhn. Raske, aga meeldiv hõng, mille ta kuskil sügaval sisemuses ära tundis. Tal polnud aimugi, et ta seda mäletas. Ta sulges silmad ja lasi end mähkida väike ning kaitstud olemise tundesse. Tubakas. Pühapäevased väljasõidud Bellevuesse. Turvatunne teadmisesest, et keegi kuskil päris lähedal hoolitseb su eest. Võtab sind sülle. Ajab sind naerma. Maad tabavate kapjade müdin, kui hobused hipodroomil mööda traavisid. Silmad ainiti võidusõidule suunatud, ahelsuitsetava isa keskendunud pilk. Tema naer.

Ilka astus edasi ja võttis voodil istet, kuulmata, mida Artie ütles, kui ta padja ja teki Ilka kõrvale asetab ning hetk hiljem ukse sulges.

Ta isa oli olnud pikka kasvu, vähemalt sellisena Ilka teda mäletas. Tema kukil istudes nägi maailma lõppu. Nad tegid koos lõbusaid asju. Isa oli võtnud teda kaasa Damhusi tivolisse ja ostnud talle jäätist samal ajal, kui ta ise kontrollis, kas mänguautomaadid ikka töötavad. Ema ei teadnud sugugi mitte alati, et nad seal käisid. Isa viis teda ka Bakkeni lõbustusparki. Kahekesi Peter Liepi restoranis käies jõi Ilka limonaadi ja isa õlut. Nad istusid väljas traavlibaari ääres, et oleks näha, kuidas džokid mööda ratsutavad. Hobusesõnniku ja higi lõhn, kui nad hobuste seljast maha tulid ja rakmed posti otsa riputasid, et veidi värskendust võtta. Isa armastas hobuseid. Seevastu ei mäletanud ta kõiki neid kordi – mida oli palju, kui ema uskuda –, kui isa ei tulnud koju õigeaks ajaks, et pista pea Ilka ukse vahelt sisse ja soovida head ööd. Ka ei mäletanud ta,

et neil polnud söögiraha, sest isa oli kuupalga hipodroomil maha mänginud. Siiski tundus, et peaaegu midagi muud ta ei mäletagi.

Ilka löi silmad lahti. Väsimus oli kadunud, aga pea käis endiselt ringi. Ta tõusis püsti, läks kirjutuslaua juurde ja sirutas käe laia mahagonraamiga pildi järele. Traavel, lakk külgedele lehvi-
mas, ületas finišijoont. Teisel pildil seisis punase võidutekiga traavel ja džoki hoidis piltnikule naeratades suurt karikat pea kohal. Hobusepilte oli veel ja aknaluku küljes rippus Lundeni sissepääsukaart. Ilka sirutas käe välja ja võttis selle pihku. Kaardile oli kirjutatud „Poul Jensen. Charlottenlundi hipodroom. Derby 1982“. Aasta, kui ta nad maha jättis.

Ilka ei teadnud, et ta oli ära sõitnud. Ta teadis ainult, et ühel hommikul teda polnud ja ema nuttis ega tahtnud talle öelda, miks. Ilka saadeti kooli, aga kui ta pärastlõunal koju tagasi jõudis, nuttis ema ikka veel. Ja nii palju kui ta mäletas, kestis see nõnda kaua aega.

Ta oli käinud isaga sellel 1982. aasta derbil kaasas. Ilka võttis aknaraami vastu toetatud pildi kätte ja istus voodile. Pildil oli ta ise koos ühe kaarikujuhiga. „Ilka ja Preben Kjærsgaard,“ seisis pildi tagaküljel. Ilka oli olnud viiene, kui tal lubati esimest korda isaga derbile tulla ja tookord oli ka ema kaasas. Ta mäletas väljasõite võidusõiduraja äärde ähmaselt, aga korraga meenusid talle teravalt hipodroomi lehk ja helid. Ta pani silmad kinni.

„Tahad neile näsimist anda?“ küsis mees ja ulatas talle porgandiämbri. Neid oli palju rohkem kui emal kööginurgas kotides. Pang oli raske, aga Ilka tahtis näidata, et ta on suur tüdruk ja riputas selle üle käsivarre ning suundus latrite juurde.

Uhkelt naeratas ta mööduvale kaarikusõitjale. Mehel oli punane särk ja ta kinnitas parasjagu oma kiivrit. Rahvast oli murdu, aga neid, keda enne võidusõitu tallidesse lubati, polnud palju. Aga neid lubati. Teda ja tema isa.

Ta tõmbas kohkunult käe tagasi, kui hobune hirnatas ja ketti sikutas. Puristas ja löi kabjaga vastu maad. Hobused olid nii kõrged. Ettevaatlikult sirutas Ilka välja sirge peo porgandiga, nii nagu isa oli õpetanud. Peoplesas oli veidi kõdi, kui hobune magusa juurika suhu napsas.

Tallikoridori tagumises otsas seisis isa koos pundi meestega. Nad naersid kõvasti ja patsutasid üksteist õlale. Mõned neist rüüpsid pudelist õlut. Ilka istus põhupalli otsa. Isa oli lubanud, et kui ta suuremaks kasvab, saab ta endale oma hobuse. Tallipoiss astus ligi ja küsis, kas tüdruk tahaks tagahoovis sõitu teha, kui hobuseid hakatakse soojaks sörgitama. Ta tahtis küll, kui isa lubab.

„Tule, vaata mind, isa!“ huilgas Ilka. „Vaata mind!“ Hobune oli seisma jäänud ja parema meelega tahtis rohtu näksida, ehkki Ilka tagus ta külgi õrnalt kandadega, et talle hoog sisse saada. Aga tüdruku jalad olid liiga lühikesed ja ulatusid vaevu hobuseni.

Isa kiskus end meestekamba lõbusast jutuajamisest lahti ja võttis piirdeäia ääres koha sisse. Isa lehvitas ja Ilka ajas uhkelt selja sirgu. Tallipoiss küsis, kas laseb valjad lahti, et Ilka saaks ise ratsutada. Ehkki see oli Ilkale vastumeelt, noogutas ta siiski. Aga kui tallipoiss oli lahti lasknud ja Ilka pööras end, et isale näidata, kuidas ta julgeb küll, oli isa juba sisse teiste juurde läinud.

Ilka tõusis ja asetaski pildi tagasi. Ta niisama hästi kui tundis ninasõõrmetes tõrva lõhna, kui hipodroomi sepp kapju löikas. Ilka istus tavaliselt emaga üleval klaasi taga ja jälgis võidusõitu, isa aga seisis päris finišis. Aga ema käis kaasas ainult alguses.

Ilka võttis aknalaualt uue pildi. Ta seisis põhupallil ja löi kaarikujuhiga klaase kokku. Naine silmitses iseennast fotopaberil ja mälupeegeldid muudkui kerkisid esile. Isa elav vestlus kutsaritega, isa pilk, kui hobuseid kaarikute ette rakendati. Ja viis, kuidas ta ütles „Noh, kas hakkame astuma?“, kui võidusõit oli kohe-kohe pihta hakkamas. Siis sirutas ta käe välja ja nad läksid üheskoos raja äärde.

Miks ometi mäletas ta just neid asju, arutles Ilka, kui suurema osa oli ta ju unustanud.

Kirjutuslaual seisis ka kahe väikese tüdruku foto. Ilka võttis selle kätte ja silmitses oma nooremaid poolõdesid, kes naeratasid laialt piltnikule, ning tundis, kuidas rinnust käis jutt läbi. Selle põhjus polnud kahetsus, et ta polnud oma kahe poolõega kunagi kohtunud, teadis ta pilti tagasi asetades väga selgelt. See oli puhas armukadedus selle pärast, et nemad said üles kasvada koos isaga, teda aga jäeti maha.

Ilka heitis voodile ja tõmbas teki peale, vaevumata sellele teki kotti ümber panema. Lihtsalt lebas, konksus, ja põrnitses tühjusse.

MINGIL HETKEL OLII Ilka ilmselt magama jäänud, sest ta võpatas, kui keegi uksele koputas. Ta tundis ära Artie hääle.

„Tere hommikust!“ hõikas too. „Oled sa üleval?“

Ähmi täis, ajas Ilka end istukile. Millalgi keset ööd oli ta käinud tualetti otsimas. Maja tundus kummaliselt sumbe, nagu oleks see vati sisse mähitud. Ta oli mõned ukсед lahti teinud ja leidnud lõpuks läikivate kahhelkivide ning madala vanniga vannitoa. WC-potti kattis samasugune plüüskate nagu Ilka mäletas oma vanaema korterist Bagsværdis. Tuppa naastes oli ta isa pintsaku voodisse kaasa võtnud ja lamanud siis, nina sügavale kangavoltidesse surutud. Nüüd oli pintsak poolenisti põrandale libisenud.

„Anna mulle veel pool tundi,“ palus ta. Korjas siis pintsaku põrandalt üles ja puges tuppa sisenemisest peale lakkamatult pinnale kerkivate lapsepõlvemälestuste kaissu.

Nüüd, kui väljas oli valge, tundus tuba suurem. Eile õhtul polnud ta märganud mõlemal pool kirjutuslauda seinu ääristavaid kolimiskaste. Ukse taga nagis rippusid kilekottides puhtad särgid.

„Ole hea, vaata vähemalt need maksuameti paberid läbi,“ palus Artie ja lükkas kiletasku ukse alt sisse. „Ja kirjuta viimasele lehele alla, kui oled lugemise lõpetanud. Me asume teele, kui sa valmis oled,“ lisas ta.

Ilka ei vastanud. Vedas hoopis põlved vastu rinda, tõmbus konksu ja jäi nõnda lamama. Täiesti liikumatult. Juba üksi teadmine, et ta on end pakkinud isa asju täis ruumi, tekitas temas tunde, et ta on leidnud üles osa endast. Suur must auk, mis kasvas